

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A007 Kuifduiker (*Podiceps auritus*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De kuifduiker is een kleine futensoort (lengte 31-38cm). In winterkleed - het kleed waarin de soort het meest in Nederland is aan te treffen - is het een vogel met zwart-donkergrijze bovendelen en witte onderdelen. Het scherp contrasterende zwart-wit patroon op de kop en de rechte snavel met meestal witte punt vormen onderscheidende kenmerken ten opzichte van de geoorde fuut.

De in Nederland voorkomende vogels behoren tot de ondersoort *Podiceps auritus auritus* en tot de Noordoost-Europese flyway-populatie. De kuifduiker komt in Nederland vooral voor als wintergast (en doortrekker). De vogels die vanaf oktober tot april in Nederland overwinteren, zijn grotendeels afkomstig uit Zweden, Finland en Rusland. Hoewel er soms overzomerende exemplaren worden aangetroffen, is het nog nooit tot een zeker broedgeval van deze soort in Nederland gekomen, op een enkel mengpaar met een geoorde fuut na.

Bron: Saxifraga – Bart Vastenhouw

1.2 Relatief belang binnen Europa

De Noordoost-Europese flyway-populatie wordt geschat op 22.000-31.000 vogels, waarvan in Nederland minder dan 1% verbleef tijdens de trektijd en winter in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensgemiddelde¹ van de kuifduiker betrof 44 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 82% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://soortpagina.op.natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

¹ De som van maandelijkse schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

B. Bescherming

2. Status

Kuifduiker *Podiceps auritus* (A007). Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn (sinds 1985). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De kuifduiker foerageert en rust in ondiepe kustzones en in nabij de kust gelegen grote brakke wateren van matige diepte. Op zoete wateren is de soort veel schaarser. Ze komen solitair voor of in kleine groepjes, soms gemengd met andere futensoorten.

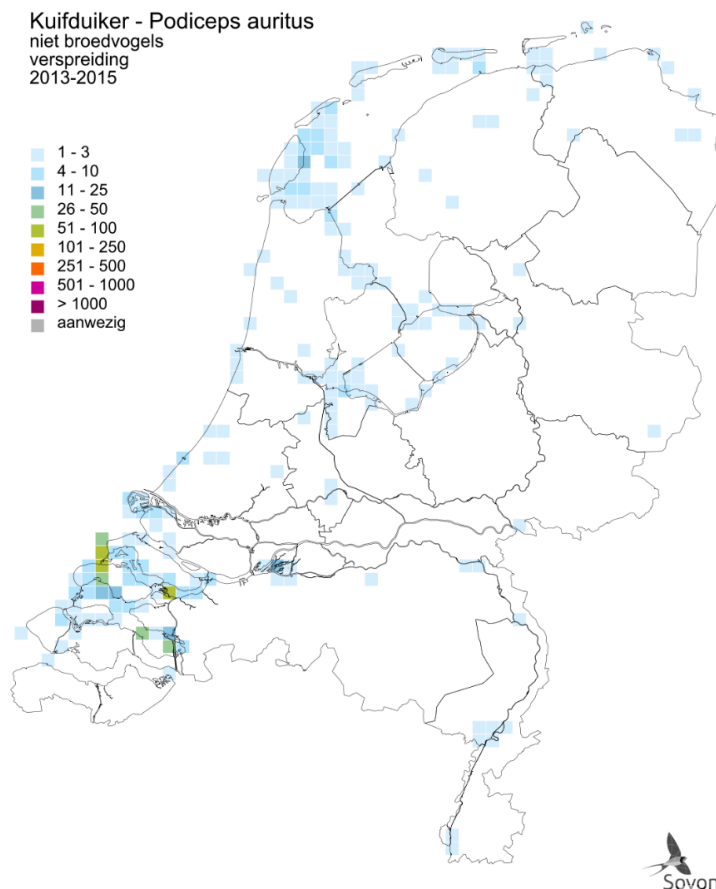
3.2 Voedsel

Kuifduikers duiken hoofdzakelijk voor hun voedsel, maar ze pikken ook op het water drijvend voedsel. De kuifduiker heeft een gemengd dieet dat bestaat uit vis, aquatische insecten, kleine kreeftachtigen, vlokreeften, mollusken en ook waterplanten en zaden. Het hoofdvoedsel bestaat uit kleine vis en dan met name spiering en stekelbaars.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de kuifduiker omvatte naar schatting maximaal 110-160 vogels in de periode 2015/16-2020/21. De Zuidwestelijke Delta is veruit het belangrijkste gebied voor de kuifduiker. In de Waddenzee zijn minder vogels te vinden en in zoetwaterplassen in het binnenland is de soort nog schaarser (Lilipaly 2018). Wel is er binnen de Zuidwestelijke Delta een opvallende verschuiving van de verspreiding te zien: hoewel de Grevelingen voorheen veruit het belangrijkste overwinteringsgebied voor de soort was in de Zuidwestelijke Delta en zelfs in Nederland, zijn daar de laatste jaren nog nauwelijks vogels te vinden. De meeste kuifduikers zijn inmiddels te vinden in de Oosterschelde en de Voordelta (Arts *et al.* 2019, Hoekstein *et al.* 2022). Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

Verspreiding van de kuifduiker als niet-broedvogel in de periode 2013–2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het maximum aantal vogels gegeven (Sovon 2018).

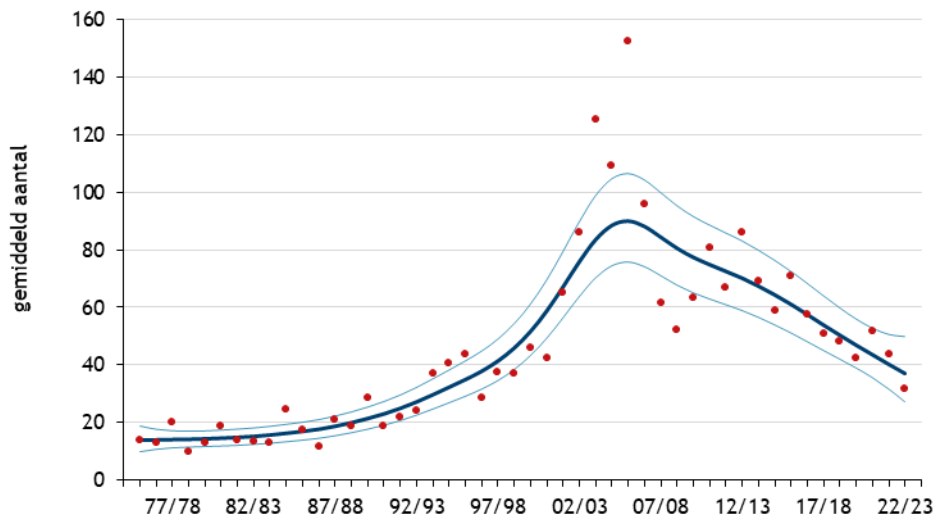
5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de kuifduiker als niet-broedvogel laat op de lange termijn (1980/81-2022/23) een matige toename zien, op de korte termijn (2011/12-2022/23) een matige afname.

Kuifduikers waren in het laatste kwart van de twintigste eeuw altijd schaars in Nederland. Net voor de eeuwwisseling namen de landelijke aantallen echter sterk toe, net als in het Oostzeegebied, dat veel meer kuifduikers herbergt. Ondanks een recente matige afname zijn de aantallen bij ons nog steeds hoog vergeleken met enkele tientallen jaren eerder. In strenge winters lijkt de sterfte hoger te liggen dan gemiddeld (Bijlsma *et al.* 2001). Hoewel er het vermoeden is dat lokale fluctuaties worden veroorzaakt door voedselaanbod, zijn er maar weinig gegevens om dit te ondersteunen. In

de Grevelingen lijkt zo een verandering in voedselaanbod te hebben plaatsgevonden, maar om dit te bevestigen zou er meer onderzoek nodig zijn naar de visstand in de Grevelingen en de prooikeuze van overwinterende kuifduikers (Arts *et al.* 2019). Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de kuifduiker als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde per seizoen (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Watervogels en systematische waarnemingen van trekkende vogels (seizoen juli t/m juni).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022²

i. Verspreidingsgebied: gunstig

De grootte van het verspreidingsgebied van de kuifduiker als niet-broedvogel is vergelijkbaar met de grootte van het verspreidingsgebied rond de jaren '80 (Lilipaly 2018), waardoor het aspect verspreidingsgebied als 'gunstig' kan worden beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang is op de lange termijn (1980/81-2019/20) in aantal toegenomen en bevond zich in de periode 2014/15-2019/20 ook boven een gunstig niveau voor de populatie, waardoor het aspect populatie als 'gunstig' is beoordeeld.

iii. Leefgebied: gunstig

Het actuele leefgebied is van voldoende omvang om de populatie op een gunstig niveau in stand te houden en er zijn geen indicaties dat de kwaliteit van het leefgebied onder druk staat.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De korte termijntrend (2008/09-2019/20) duidt op een matige afname. Deze afname doet zich voor na een korte periode van sterke toename. Omdat de soort zich in de periode 2014/15-2019/20 gemiddeld nog steeds boven een gunstig niveau bevond en er verder geen belangrijke knelpunten voor de populatie bekend zijn is het toekomstperspectief toch als 'gunstig' beoordeeld.

² Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de kuifduiker als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is³.

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 45 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Verontreiniging*: de soort is enigszins kwetsbaar voor olievervuiling in de kustwateren (Bijlsma et al. 2001).
- *Verstoring door aanwezigheid*: buiten de broedtijd bevinden kuifduikers zich veelal op grote open wateren en de verstoring gevoeligheid van de soort is in dit habitat groot (Krijgsveld et al. 2022). Vermoedelijk is de kuifduiker net als andere fuutachtigen vooral gevoelig voor verstoring door waterrecreatie.
- *Visserij*: de soort is enigszins kwetsbaar voor visserij met warnetten, die tot verdrinking kunnen leiden (van Eerden et al. 1999).

Invloeden van buiten Nederland

Voor zover bekend zijn er op dit moment geen belangrijke omstandigheden in het buitenland van invloed op de niet-broedende populatie van de kuifduiker in Nederland. Hoewel de Noordoost-Europese flyway-populatie, waartoe de vogels die in Nederland overwinteren behoren, enige tijd in aantal is afgenomen, lijkt deze inmiddels te zijn gestabiliseerd (Wetlands International 2022).

³ Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNV 2006, Foppen et al. 2016, Vogel et al. 2021).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Om voldoende rust te waarborgen kunnen rustgebieden op open water gecreëerd worden waar geen waterrecreatie of scheepsvaart plaatsvindt. Deze rustgebieden kunnen bijvoorbeeld gerealiseerd worden door middel van het neerleggen van ballenlijnen of sperlijnen, waardoor gebieden niet meer bereikbaar zijn voor vissers en recreatie (Provincie Zuid-Holland 2022a). Over het algemeen wordt bij recreatie als afstand tussen de vogel en de verstoringsbron een bufferzone van minimaal 250 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen (Krijgsveld *et al.* 2022).
- Beschikbaarheid van voldoende kleine vissen is belangrijk voor de populatie kuifduikers. Het bevorderen van vispopulaties in grote wateren, met name in de Zuidwestelijke Delta, zal positief uitpakken voor de voedselsituatie van de kuifduiker. In de Oosterschelde zijn zeegrasvelden ontwikkeld om de aanwezigheid van vis te stimuleren. Zeegrasvelden kunnen door vissen worden gebruikt voor ei-afzet, of om in te schuilen. Een andere optie om het onderwaterleven te bevorderen is de aanleg van kunstmatige riffen (Provincie Zuid-Holland 2022b).

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Waarborgen rust door afsluiten gebieden		x	
Bevordering voedselbeschikbaarheid door ontwikkeling zeegrasvelden en/of aanleg kunstmatige riffen		x	

8. Bronnen

- Arts F. & Meininger P. 2022 Kuifduiker. Pp. 553-555. in: Meininger P.L. (red.). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- van Eerden M.R., Dubbeldam W. & Muller J. 1999. Sterfte van watervogels door visserij met *staande netten*. RIZA-rapport 99.060. RIZA, Lelystad.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hoekstein M.S.J., Sluijter M. & van Straalen K.D. 2022. Watervogels en zeezoogdieren in de Zoute Delta 2020/2021. Rijkswaterstaat, Centrale Informatievoorziening Rapport BM 22.02. Rapportnr. 2022-01. Deltamilieu Projecten, Vlissingen.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Lilipaly S. 2018. Kuifduiker *Podiceps auritus*. Pp. 157 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Piersma T. 1988. Body size, nutrient reserves and diet of Red-necked and Slavonian Grebes *Podiceps grisegena* and *P. auritus* on Lake IJsselmeer, The Netherlands. Bird Study 35: 13-24.
- Provincie Zuid-Holland. 2022a. Natuurdoelanalyse Krammer-Volkerak. Versie 2 september 2022.
- Provincie Zuid-Holland. 2022b. Natuurdoelanalyse Grevelingen. Versie 14 maart 2022.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Vogel R.L., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Zoetebier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024. Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Kuifduiker niet-broedvogel. <https://pub.sovon.nl/pub/publicatie/21946>. Geraadpleegd op 19/11/2024.
- Wetlands International. 2022. Waterbird Population Estimates. <http://wpe.wetlands.org/>. Geraadpleegd op 07/06/2022.